

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. Драгоманова
Кафедра методики викладання світової літератури

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПІРАНТУРИ
З МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

рівень вищої освіти: освітньо-науковий

галузь знань: 01 Освіта

спеціальність: 014 Середня освіта (зарубіжна література)

ступінь вищої освіти: доктор філософії (PhD)

Розробник: Ісаєва Олена Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри методики викладання світової літератури

Пояснювальна записка

Вступний іспит до аспірантури зі спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації «зарубіжна література» – має на меті визначення глибини методичної підготовки вступника до аспірантури, його педагогічного світогляду, рівня підготовки до самостійної науково-дослідницької діяльності.

Складання вступного іспиту з методики є обов'язковим для вступу до аспірантури. Для успішного складання іспиту необхідно продемонструвати розуміння ключових проблем з історії та теорії методики викладання літератури, а також знання сучасного стану вивчення зарубіжної літератури. Важливим також є вміння виділяти ключові проблеми в обраній галузі дослідження. Розв'язання методичних питань має ґрунтуватися на сучасних досягненнях педагогіки, психології, літературознавства тощо.

Вступник до аспірантури має знати програми із зарубіжної літератури для різних типів загальноосвітніх/вищих навчальних закладів, чинні підручники та навчально-методичні посібники. Крім того, вимагається знання публікацій періодики. Вступник до аспірантури має продемонструвати як володіння практикою вивчення зарубіжної літератури у певному типі закладу освіти, так і вміння викласти ключову проблему свого дослідження.

Для проведення іспиту для вступу до аспірантури створюється комісія у складі голови і членів комісії (екзаменаторів з методики навчання зарубіжної літератури).

До складання вступного іспиту допускаються ті, які виконали у повному обсязі програму підготовки з методики навчання зарубіжної літератури на рівні вищої освіти спеціаліст/магістр.

Вступний іспит проводиться державною мовою.

Вимоги на іспиті до вступників в аспірантуру

На вступному іспиті здобувачі повинні продемонструвати глибокі знання теоретичних основ методики вивчення зарубіжної літератури, показати володіння методичними вміннями, науковий підхід до розв'язання практичних проблем виховання та освіти учнів і студентів.

Відповідь вступника на іспиті повинна підтвердити повноту його знань категорійно-понятійного апарату з методики вивчення зарубіжної літератури. Вступник повинен також продемонструвати здатність аналізувати й будувати реальний освітньо-виховний процес з методичної точки зору, показати знання педагогічних і психологічних явищ та процесів, діапазон володіння навичками та вміннями операційного рівня, методичну ерудицію тощо.

В узагальненому вигляді вступники до аспірантури повинні

Знати:

- базові загальні знання, базові знання з методики викладання зарубіжної літератури, рідну та іноземну мови, особливості розвитку інших культур, що презентують твори зарубіжної літератури;
- історію виникнення, розвитку та сучасні тенденції методики літератури як науки; методологічні основи МВЗЛ; зміст, структуру, специфіку шкільного курсу «Зарубіжна література»; основи планування та організації праці вчителя-словесника; методику вивчення творів зарубіжної літератури з урахуванням їхньої інокультурної і жанрово-родової природи та у взаємозв'язку урочної і позаурочної форм роботи.

Уміти:

- організовувати та планувати власну педагогічну діяльність, вміти знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел, розв'язувати педагогічні і методичні проблеми та приймати рішення, застосовувати набуті базові професійні знання на практиці, пристосовуватися до нових ідей та породжувати їх;
- забезпечувати єдність навчання, виховання і розвитку у процесі викладання зарубіжної літератури в школі і ВНЗ, організовувати навчання зарубіжної літератури у школі і ВНЗ з позицій сучасної наукової методології, планувати та організовувати свою педагогічну діяльність, аналізувати та інтерпретувати твори зарубіжної літератури з урахуванням їхньої інокультурної та жанрово-родової природи.

Володіти:

- педагогічною культурою, професійними, соціальними та моральними якостями, навичками самоосвіти, самовиховання, саморозвитку, взаємодії, спілкування рідною мовою, знаннями іноземної мови, елементарними комп'ютерними навичками;
- методичним інструментарієм реалізації завдань літературної освіти у школі та ВНЗ.

Структура і зміст вступного іспиту

Вступний іспит складається із двох частин: співбесіда з екзаменаторами, яка передбачає відповідь на питання екзаменаційного білета і захист реферату на актуальну наукову тему.

Перша частина іспиту: усні відповіді на питання білету. Екзаменаційний білет містить два питання у відповідності до програми. Екзаменатори можуть ставити додаткові запитання лише згідно програми.

Відповіді на екзаменаційні запитання мають виявити рівень засвоєння теоретичних знань та володіння професійно-методичними вміннями, сформованими у вступника в результаті вивчення обов'язкової програми з методики навчання зарубіжної літератури.

Друга частина іспиту: захист реферату на наукову тему. Тему реферату вступник до аспірантури обирає самостійно у відповідності до проблеми його дослідження. Підготовлений реферат для вступу до аспірантури подається на рецензування разом з іншими документами. Захист реферату проходить у вигляді співбесіди з екзаменаторами, яка передбачає короткий виклад поглядів на обрану проблему дослідження і відповіді на зауваження рецензента реферату.

Критерії оцінювання відповідей вступників до аспірантури

Відповіді вступника оцінюються за критеріями:

- ✓ відповідність змісту;
- ✓ повнота і ґрунтовність викладу;
- ✓ доказовість викладу;
- ✓ термінологічна коректність;
- ✓ наукова обґрунтованість.

Екзаменаційні питання розроблені на основі чинної програми вступного іспиту з дисципліни «Методика вивчення зарубіжної літератури» і мають на меті

комплексну перевірку теоретичної і практичної підготовленості ВА до реалізації дослідження з методики навчання іноземних мов і культур.

Кожний ВА має відповісти на два теоретичні питання, виконати практичне завдання і захистити прорецензований реферат. Оцінка за реферат не входить в оцінку за іспит.

Максимальна кількість балів за виконання трьох завдань становить **100 балів**, з них **30 балів** – за перше питання, **30 балів** – за друге питання, **40 балів** - за практичне завдання.

Рівень підготовки ВА оцінюється в національній 4-бальній шкалі – “відмінно” (“5”), “добре” (“4”), “задовільно” (“3”), “незадовільно” (“2”) та за шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E, FX).

Рішення екзаменаційної комісії про оцінку знань, виявлених у процесі складання іспиту, приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. При однаковій кількості голосів голови комісії є вирішальним.

Тематичний виклад змісту

Тема. Методика викладання світової літератури як наука. Зміст, структура, навчально-методичне забезпечення шкільного курсу «Зарубіжна література» Методика викладання світової літератури як наукова дисципліна. Своєрідність викладання світової літератури як науки, її складові частини й джерела розвитку. Взаємозв'язок методики викладання з іншими науками.

Мета, головні завдання, зміст, структура, законодавча база, статус шкільного предмета «Зарубіжна література». Навчальні програми та шкільні навчальні видання із зарубіжної літератури.

Учитель-словесник і його професійні якості. Основні вимоги до особистості вчителя. Складники педагогічної творчості словесника: художньо-

дослідницька діяльність учителя літератури; методична діяльність; педагогічна діяльність; соціально-психологічна діяльність учителя.

Організація позакласного читання у шкільному курсі «Зарубіжна література». Головні завдання та зміст позакласного читання. Принципи організації уроків позакласного читання. Ефективні прийоми та форми проведення уроків позакласного читання.

Принципи вивчення зарубіжної літератури в школі. Специфіка вивчення зарубіжної літератури у школі.

Розвиток усного і писемного мовлення учнів. Поняття про мову і мовлення. Основні якості культури мовлення. Види, типи і форми мовлення. Система творчих письмових робіт учнів із зарубіжної літератури.

Тема . Методи навчання літератури. Планування як основа творчого викладання літератури. Урок зарубіжної літератури. Позакласна робота

Методи навчання літератури. Поняття про методи, прийоми навчання, види навчальної діяльності учнів. Проблема класифікації методів у методиці літератури. Класифікація методів навчання літератури (за М. Кудряшовим). Вибір методів навчання.

Наочність і ТЗН на уроках зарубіжної літератури. Види наочності на уроках. Класифікація ТЗН, методика їх використання у шкільному курсі «Зарубіжна література».

Планування як основа творчого викладання літератури. Види планів. Календарно-тематичний план.

Урок зарубіжної літератури. Основні вимоги до сучасного уроку зарубіжної літератури. Типи класифікацій уроків літератури. Структура уроку літератури. Навчальна ситуація як структурний елемент уроку літератури. План-конспект уроку зарубіжної літератури.

Організація позакласної роботи у шкільному курсі «Зарубіжна література». Функції та принципи організації позакласної роботи. Види та форми позакласної роботи зі світової літератури.

Тема . Вивчення біографії письменника. Етапи вивчення художнього твору в середній школі

Освітньо-виховні завдання та шляхи вивчення біографії письменника на уроках літератури у середній школі. Особливості вивчення біографії письменника у середніх та старших класах. Основні форми та методи вивчення біографії письменника.

Етапи вивчення художнього твору у середній школі (підготовка до сприйняття, читання, підготовка до аналізу, аналіз або використання елементів аналізу, підсумки), їх мета, вимоги до організації, основні методичні прийоми.

Методологія і методика шкільного аналізу художнього твору зарубіжної літератури. Відмінність шкільного аналізу художнього твору від літературознавчого. Основні принципи аналізу художнього твору. Шляхи аналізу художнього твору у середній школі.

Використання інноваційних технологій у шкільному курсі «Зарубіжна література» (діалогові та комп'ютерні технології). Головні завдання використання інноваційних технологій у процесі вивчення зарубіжної літератури. Методика використання інноваційних технологій на різних етапах вивчення художнього твору.

Тема. Вивчення художнього твору зарубіжної літератури у його жанрово-родовій специфіці. Теорія літератури

Особливості вивчення епічних творів зарубіжної літератури. Основні етапи та методичні прийоми роботи з епічним твором. Методика вивчення великих епічних творів.

Особливості вивчення ліричних творів зарубіжної літератури. Основні етапи та методичні прийоми роботи з ліричним твором. Проблема виразного читання лірики. Провідні види робіт, що репрезентують порівняння оригіналу і перекладу ліричного твору.

Особливості вивчення ліро-епічних творів зарубіжної літератури (байка, балада, поема).

Особливості вивчення драматичних творів зарубіжної літератури. Головна мета вивчення драматичного твору у середній школі. Основні етапи та методичні прийоми роботи з драматичним твором.

Формування теоретико-літературних понять на уроках зарубіжної літератури. Головні завдання вивчення теоретико-літературних понять у середній школі. Методика вивчення літературознавчих термінів.

Перелік орієнтовних питань

1. Методика викладання зарубіжної літератури як наука. Предмет, зміст, структура та завдання курсу.
2. Значення шкільного курсу “Зарубіжна література”. Його зміст і структура.
3. Специфіка предмета “Зарубіжна література”.
4. Принципи викладання зарубіжної літератури.
5. Аналіз чинних програм із зарубіжної літератури.
6. Планування та організація праці словесника. Види планування.
7. Урок зарубіжної літератури, його структура.
8. Аналіз уроку зарубіжної літератури.
9. Вивчення епічних творів.
10. Вивчення ліричних творів.
11. Вивчення ліро-епічних творів
12. Вивчення драматичних творів.
13. Вивчення теорії літератури.
14. Метод творчого читання, його прийоми.
15. Евристичний метод, його прийоми.
16. Дослідницький метод, його прийоми.
17. Репродуктивно-творчий метод, його прийоми.
18. Особливості вивчення біографії письменника в середніх і старших класах.
19. Рубрикація біографічного матеріалу.

20. Розвиток мовлення учнів у процесі вивчення зарубіжної літератури. Види переказів і типи учнівських творів.
21. Етапи вивчення твору зарубіжної літератури. Характеристика першого етапу.
22. Етап читання художнього твору.
23. Етап підготовки до аналізу художнього твору.
24. Аналіз і інтерпретація художнього твору. Специфіка аналізу в середніх і старших класах.
25. Шляхи аналізу художнього твору.
26. Характеристика шляху аналізу “услід за автором”.
27. Характеристика пообразного шляху аналізу художнього твору.
28. Проблемно-тематичний шлях аналізу художнього твору.
29. Етнокультурологічний шлях аналізу художнього твору.
30. Позакласна робота із зарубіжної літератури.
31. Інтерактивне навчання в процесі вивчення зарубіжної літератури. Основні методи і прийоми інтерактивного навчання.
32. Технологія розвитку критичного мислення. Прийоми розвитку критичного мислення.
33. Візуалізація навчального матеріалу в процесі вивчення зарубіжної літератури. Основні засоби візуалізації і прийоми візуалізаційної освіти.
34. Тестування як засіб діагностики якості освіти. Види тестів.
35. Вікові особливості сприймання художніх творів (характеристика 3-х вікових періодів розвитку читача: молодші підлітки, старші підлітки, рання юність).
36. Використання елементів компаративістики у процесі вивчення зарубіжної літератури в школі.

Основна література

1. Богданова О.Ю. и др. Методика преподавания литературы. / О.Ю.Богданова, С.А. Леонов, В.Ф.Чертов. – М.: Изд центр “Академия”, 1999.
2. Бугайко Т. Ф., Бугайко Ф. Ф. Українська література в середній школі: Курс методики. – К.: Рад. школа, 1962. – 391 с.
3. Голубков В. В. Методика преподавания литературы. – М.: Государственное учебно-педагогическое издание МП РСФСР, 1962. – 495 с.
4. Ісаєва О.О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури: монографія. – К., 2003.
5. Клименко Ж.В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи: Монографія. – К., 2006. – 340 с.
6. Куцевол О.М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури: монографія. – Вінниця: Глобус-прес, 2006. – 348 с.
7. Луценко Т. М. Зарубежная литература в школе. – Изд. 2-е. – Мн.: Народная асвета, 1973. – 224 с.
8. Методика преподавания литературы. /Под ред. З.Я.Рез. – М.: Просвещение, 1985.
9. Мірошніченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах : Підручник. – К.: Вища шк., 2007. - 415 с.
- 10.Нартов К. М. Зарубежная литература в школе. Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1976. – 186 с.
- 11.Наукові основи методики літератури. Навчально-методичний посібник / За ред. докт. пед. н., проф. Н.Й.Волошиної. – К.: Ленвіт, 2002.
- 12.Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. – К.: Ленвіт, 2000.
- 13.Рыбникова М. А. Очерки по методике литературного чтения. – М.: Просвещение, 1985. – 168 с.

14.Токмань Г.Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціонально-діалогічна концепція. – К.: Міленіум, 2002. – 320 с.

15.Штейнбук Ф.М. Методика викладання зарубіжної літератури у школі: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2007. – 316 с.

Додаткова література

1. Абрамович Г. Л. Введение в литературоведение. – Изд. 3-е. – М.: Учпедгиз, 1961. – 352 с.
2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. (Історія. Теорія.). – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
3. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: Методологические основы. – М.: Просвещение, 1977. - 544 с.
4. Бандура О.М. Теорія літератури. – К.: Рад. школа, 1969.
5. Беленький Г.И., Снежневская М.А. Изучение теории литературы в средней школе. – М.: Просвещение, 1983.
6. Богдан Л. С. Зарубіжна література. Розгорнуте календарне планування уроків за програмою 2001 року. 10 клас. – Харків: Веста: Видавництво “Ранок”, 2003. – 160 с.
7. Браже Т.Г. Целостное изучение эпического произведения: Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1964.
8. Булаховська Ю. Л. Слов'янські літератори (польська, чеська, сербська, болгарська) у шкільному курсі всесвітньої літератури: Матеріали до уроків у 9-11 класах. – К.: Навчальні посібники, 1997. – 92 с.
9. Вахрушев В. С. Уроки мировой литературы в школе: 5-11 кл.: Книга для учителя / Зав. Ред. В. П. Журавлев. – М.: Просвещение, 1995. – 228 с.
10. Вивчення зарубіжної літератури у 5-6 класах: Метод. посібник для вчителів. / За ред. А.М.Лісовського. – К.: Вежа, 1997.
11. Волошина Н.Й. Уроки позакласного читання у старших класах. – К.: Рад. школа, 1988.

12. Выготский Л. С. Психология искусства. – М.: Искусство, 1986. – 573 с.
13. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: Підручник / За наук. Ред. О. Галича. – К.: Либідь, 2001. – 488 с.
14. Джурицкий А. Н. Зарубежная школа: Современное состояние и тенденции развития. М.: Владос, 1993. – 95 с.
15. Дробот В.Н. Изучение биографии писателя в школе: Пособие для учителя. – К.: Рад. школа, 1988.
16. Зепалова Т.С. Уроки литературы и театр: Пособие для учителей. – М.: Просвещение, 1982.
17. Ильин Е. Н. Герой нашего урока. – М.: Педагогика, 1991. – 118 с.
18. Ильин Е. Н. Рождение урока. – М.: Педагогика, 1986. – 176 с.
19. Исаева О. О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів при вивченні зарубіжної літератури: Посібник для вчителя. – К.: Ленвіт, 2000. – 184 с.
20. Капская А. И. Основные тенденции развития мастерства слова учителя. – К.: КГПИ, 1988. – 77 с.
21. Кудряшов Н.И. Взаимосвязь методов обучения на уроках литературы: Пособие для учителей. – М.: Просвещение, 1981.
22. Куцевол О.М. Зарубіжна література. 9 клас. Розгорнуте планування уроків за програмою 2001 р. – К.: Ленвіт, 2002. – 144 с.
23. Лисовский А.М. Изучение лирики в школе: Пособие для учителя. – К.: Рад. школа, 1987.
24. Література Англії, ХХ століття: Навчальний посібник / Мін. освіти України: К. О. Шахова, Н. Ю. Жлуктечко, С. Д. Павличко та інш. – К.: Либідь, 1993. – 400 с.
25. Ломонос Є.О. Позакласне читання у 4 -7 класах. – К.: Рад. школа, 1983.
26. Маранцман В.П., Чирковская Т.В. Проблемное изучение литературного произведения в школе. – М.: Просвещение, 1978.
27. Махмутов И. А. Современный урок. – М.: Педагогика, 1985. – 150 с.

28. Мельник А.О. Зарубіжна література. 5 клас: Розгорнуте планування уроків за програмою 2005 року (12-річна школа). – Х.: Факт, 2005. – 208 с.
29. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література ХІХ сторіччя. Доба романтизму. – К.: Заповіт, 1997. – 228 с.
30. Ніколенко О.М., Куцевол О.М. Сучасний урок зарубіжної літератури: Посібник для вчителя. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2003.
31. Падалка М.І., Цимбалюк В.І. Вивчення драматичних творів: Посібник для вчителів. – К.: Рад. шк., 1984.
32. Пащенко В. І., Пащенко Н. І. Антична література. Греція: Посібник для вчителів зарубіжної літератури і студентів гуманітарних факультетів. В 3-х част., 1997.- 302 с.
33. Пушкарская В. М. Изучение классической зарубежной литературы в школе: Пособие для учителя / Под ред. А. С. Чиркова. – К.: Рад. школа, 1968. – 571 с.
34. Рез З.Я. Изучение лирических произведений в школе (4 -7 кл.). – Л.: Просвещение, 1968.
35. Рудаківська С.В. Зарубіжна література. Розгорнуте календарне планування уроків за програмою 2001 року. 11 клас. – Харків: Веста: Видавництво “Ранок”, 2003. – 192 с.
36. Руссова С. М. Поетика Сходу: Міфологія. Епоси. Арабська та перська літератури: Посібник для вчителів зарубіжної літератури. – К.: Навчальні посібники, 1997. – 63 с.
37. Сафонова А.М. Виховання навичок аналізу прозового твору: Посібник для вчителів. – К.: Рад. школа, 1967.
38. Тураев С. В., Чавчанидзе Д. Л. Изучение зарубежной литературы в школе. Пособие для учителей (8-10 кл.). – М.: Просвещение, 1982. – 160 с.
39. Цимбалюк В. Учнівський твір у середній школі. – К.: Освіта, 1997.
40. Чирков А. С. Изучение современной зарубежной литературы в 10 классе. – К.: Рад. школа, 1982. – 183 с.

Фахові часописи:

- «Всесвітня література в школах України»;
- «Зарубіжна література в навчальних закладах»;
- інші.

Матеріали сайтів бібліотек

- Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.
Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
- Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.
Режим доступу: <http://www.dnpb.gov.ua>
- Національної парламентської бібліотеки України.
Режим доступу: <http://www.nplu.org>
- Педагогічна бібліотека.
Режим доступу: <http://www.pedlib.clx.ru>
- Портал сучасних педагогічних ресурсів.
Режим доступу: <http://www.intellect-invest.org.ua>
- Освіта України.
Режим доступу: <http://osvita-ukrainy.com.ua>
- Освіта.UA.
Режим доступу: <http://osvita.ua>